

Отже, основні цінності прав людини складають фундамент міри та меж правової поведінки і свободи людини. Без визначених цінностей людина є обмеженою у своїх можливостях, а відповідно у тому, що ми звикли називати правами. Тому, підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що змістом прав людини є базисні цінності, які спрямовані на визначення автономності людини.

Література

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. / База даних «Законодавство України». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 31.01.2024).

УДК 342.5 (043.2)

Орлов О.О., адвокат,
м. Носівка, Чернігівська обл., Україна
Меланіч В.В., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИНЦИП ПРОЗОРОСТІ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Принцип прозорості виступає одним з базових елементів забезпечення демократії та верховенства права, запорукою ефективного функціонування місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства. Проте нормативного відображення в Конституції України цей принцип не набув. До того ж існує проблема визначення поняття прозорості та відповідного принципу. У законодавчій базі України він або згадується без пояснення, або за змістом ототожнюється з принципами відкритості, гласності, публічності. Різні правові акти розглядають його з різних поглядів. Принцип прозорості вкладений у ЗУ «Про доступ до публічної інформації», «Про інформацію», «Про публічні закупівлі», «Про державну службу» та інші.

Національне законодавство визначає необхідність дотримання принципів прозорості та відкритості в різних сферах і тільки у конкретних випадках розглядає їхні складові детальніше [1]. Загалом українське законодавство ідентифікує поняття «прозорість» як необхідність дотримання принципів відкритості та підзвітності у різних сферах і в окремих випадках деталізує їх складові.

Необхідно зазначити, що до початку війни Україна мала високий рівень прозорості, який був підтверджений міжнародними рейтингами:

– Open Data Maturity Report (ODM) – 2 місце із 35 (97% зрілості відкритих даних (2022 рік));

– Corruption perceptions index (CPI) – 116 зі 180 країн світу у рейтингу (33 бали зі 100 (2022 рік));

– Open budget survey (OBS) – 65 набраних балів (2021 рік) [2];

Прозорість є одним із ключових принципів післявоєнної відбудови України. Тому відновлення рівня доступу до інформації, враховуючи аспекти безпеки, є невід’ємною частиною цього процесу. Дане положення міститься у Меморандумі між МВФ та Україною. Крім того, прозорість виступає як один із основних принципів, який знайшов відображення у підсумковому документі «Декларація Лугано» під час Міжнародної конференції з відновлення України (URC 2022).

Такі проблеми: як надмірна кількість органів влади, нечіткий розподіл їх повноважень і відповідальності, велика кількість нормативно-правових актів та розбіжності в оцінці руйнування майна - ускладнюють здійснення громадського контролю за процесом відновлення та відбудови. При використанні державних коштів існує ризик корупції, неефективного використання та зловживань. Отже, процес відновлення і відбудови повинен бути максимально прозорим та відкритим. На місцевому рівні підходять до цієї проблеми по-різному. З позитивного досвіду, який вже впроваджений в Україні, важливо відзначити рішення Київської обласної військової адміністрації про створення Спостережної ради, яка забезпечує контроль на всіх етапах відбудови, від планування до завершення проєктів. Ще одним прикладом є рішення міського голови Миколаєва, яке передбачає публікацію всіх кошторисів на капітальний та поточний ремонт у машиночитному форматі, що робить процес відновлення та відбудови більш прозорим. Такі ініціативи важливо розповсюджувати на інші регіони України [3].

Засади відкритості і прозорості стають ключовими у процесах відбудови, оскільки вже можна передбачити, що значну частину необхідних фінансів надаватимуть міжнародні партнери. Кількість цих партнерів буде великою, і кожен з них матиме власні вимоги щодо звітності, закупівель тощо. Таким чином, важливо забезпечити повну прозорість у всіх проєктах відновлення, щоб громадяни та партнери могли ефективно відстежувати кожен етап цього процесу.

Для прозорого процесу післявоєнної відбудови України розпочала свою роботу державна електронна екосистема DREAM, яка створює єдиний цифровий маршрут для всіх проєктів відбудови [1]. Ця платформа надає можливість громадам створювати власні проєкти та отримувати фінансування не лише з бюджету, а й від міжнародних партнерів,

забезпечуючи контроль за результативністю та ефективністю реалізації проектів. Презентація публічного модуля цифрової екосистеми управління відновленням DREAM відбулася під час конференції Ukraine Recovery Conference (URC) у червні 2023 року в Лондоні.

Таким чином, повна відбудова України буде реалізована після успішної перемоги, але важливо навести основні принципи та створити прозорі умови для цього процесу вже зараз. Відновлення доступу до інформації, яка була обмежена під час війни, визнається ключовим кроком для забезпечення прозорості влади перед громадянами та міжнародними партнерами. Оскільки відбудова України буде великою мірою залежати від фінансової допомоги партнерів, важливо забезпечити відкритість процесу для подальшої підтримки та створення позитивного іміджу країни як демократичної та відкритої. Тому принцип відкритості та прозорості відіграє ключову роль у відновленні, прогресі та підвищенні демократії в Україні.

Література

1. Бондар В. Прозорість як гарантія ефективної діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a0057ac1-d9eb-411b-8ed4-fd62f776daf2/content> (дата звернення: 25.01.2024).

2. Прозорість під час війни та її важливість у відбудові. URL: <https://info/prozorst-pid-chas-viyny-ta-ii-vazhlyvist-u-vidbudovi/> (дата звернення: 25.01.2024).

3. Прозорість – запорука успішного відновлення. URL: https://lb.ua/blog/victor_mazyarchuk/577148_prozorst_zaporuka_uspishnogo.html (дата звернення: 25.01.2024).

УДК 341; 347(043.2)

Островська Б.В., д.ю.н.,
Інститут правотворчості та науково-правових
експертиз НАН України, м. Київ, Україна

ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ УКРАЇНИ: НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ

Одним із актуальних питань захисту прав осіб, які беруть безпосередню участь у бойових діях або забезпечують здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії, або виконують покладені на них завдання в районах воєнних (бойових) дій, зокрема військовослужбовців та поліцейських, професійна служба яких пов'язана з високим ризиком втрати репродуктивної функції в